

EMBASSY OF FINLAND
BUCHAREST

**Culegere de articole
elaborate de către participanții
Programului de instruire
privind gândirea critică,
alfabetizarea media și
dezinformarea
(II)**

Februarie, 2024

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” implementează, în perioada ianuarie 2023–octombrie 2024, proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”, susținut financiar de către Ambasada Finlandei la București. Obiectivul proiectului constă în sporirea capacităților jurnaliștilor, a instituțiilor media, organizațiilor societății civile și ale Consiliului Audiovizualului din Republica Moldova, în ceea ce privește gândirea critică, alfabetizarea media, analiza, rezistența la dezinformare și reflectarea informațiilor de interes public într-un mod imparțial.

În cadrul proiectului, 35 de reprezentanți ai instituțiilor media, studenți ai facultăților de jurnalism și comunicare, dar și ai organizațiilor societății civile, au fost selectați și au participat la un program de formare/instruire, care a cuprins 20 de sesiuni, pe diferite teme: educația media; ce stă în spatele tendințelor de dezinformare și manipulare; informațiile false ca parte componentă a dezinformării; ce este verificarea faptelor și cum funcționează; tehnici de combatere a dezinformării; experiența și bunele practici la nivel internațional în combaterea dezinformării; particularitățile dezinformării în mediul online; rolul noilor tehnologii în campaniile de dezinformare; rolul jurnaliștilor în combaterea dezinformării; diferențele dintre eforturile de expunere a dezinformării și acțiunile de cenzură; cum pot fi protejați actorii implicați în eforturile lor de combatere a dezinformării; efectele dezinformării asupra securității statului; dezinformarea ca parte a războiului hibrid; dar și tehnici și măsuri pentru reziliența publicului în fața dezinformării.

Participanții la programul de formare, au posibilitate să aplice cunoștințele dobândite în practică și să elaboreze **15 evaluări/studii de caz/monitorizări/analize pe teme care privesc societatea, dar legate de dezinformare, alfabetizare media și gândire critică.**

Acest document cuprinde ***două articole*** care au fost scrise de către ***doi participanți*** ai programului de formare/instruire și ai platformei pe dezinformare . Până acum au fost scrise 7 articole de analiză. Primele cinci au fost incluse în I culegere de articole, care a fost publicată la 17 octombrie 2023.

Culegerea de articole este responsabilitatea exclusivă a celor doi autori și nu reflectă punctul de vedere al IDIS „Viitorul” sau al donatorului. Orice utilizare a unor extrase din document sau opinii ale autorilor acestei Culegeri trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

IDIS „Viitorul” este un think tank independent, înființat în 1993, care combină cercetarea socială, politică și economică cu componente solide de advocacy. Instituția realizează cercetări aplicative de monitorizare pe mai multe domenii: economie, politica socială, politicile UE, dezvoltarea regională, dar și riscurile de securitate și de politică externă.

Cuprins:

Cătălina Cernei

Cum au fost manipulate în interes politic, în unele surse media, evenimente istorice legate de 1 Decembrie

Irina Bejan

Cum manipulează unele persoane publice pe subiecte de securitate națională pentru a destabiliza opinia publică, înainte de alegeri. Studiu de caz pe subiectul „gaz la 10 lei”

Cum au fost manipulate în interes politic, în unele surse media, evenimente istorice legate de 1 Decembrie

autor Cătălina Cernei

Cătălina Cernei este profesoară de istorie la Liceul Teoretic European din orașul Chișinău. Este participanta Programului de instruire/formare privind gândirea critică și alfabetizarea media, desfășurat în lunile mai-iunie 2023.

Istoria mereu a fost domeniul cel mai manipulat și supus unui proces de transformare în funcție de cine a fost scrisă și pentru ce. În prezent, observăm tendința că istoria este folosită de către partidele politice din Republica Moldova în scopurile lor propagandistice. Am ales subiectul dat, evenimentele care se desfășoară în Republica Moldova în ziua de 1 Decembrie, deoarece relația dintre Republica Moldova și România este un subiect utilizat în scopuri propagandistice de către ex-Partidul Șor și Partidul Socialiștilor, care sunt adepți ai „lumii ruse” și ale căror canale de informare media ponegresc intenționat imaginea României sau a românismului în general.

Prin declarațiile lor oficiale, pe care atât Partidul Socialiștilor, cât și ex-Partidul Șor le fac în presă sau în rețelele lor de socializare, se observă clar vectorul politic pe care îl urmăresc. De asemenea, prin vizitele lor frecvente la Moscova,[1] se observă legăturile directe și strânse pe care le au cu autoritățile de acolo. Finanțarea ilegală a partidelor este un alt semn care indică că în spatele lor stă cineva foarte influent. Aceste partide rusofile susțin intens teoria moldovenismului, precum moldovenii și românii sunt două etnii diferite[2]. Acest discurs a fost susținut nu o dată de către conducătorii acestora Igor Dodon[3] și Ilan Șor.

Ziua de 1 Decembrie are o semnificație deosebită pentru toți românii. La această dată se comemorează momentul de la 1 Decembrie 1918, când s-a înfăptuit Marea Unire a românilor, atunci provinciile istorice locuite de către români (Basarabia, Transilvania și Bucovina) s-au unit cu Regatul României. Cu această ocazie, în centrul Chișinăului, s-au organizat mai multe manifestații pentru a sărbători Ziua națională a României, dar și Marea Unire. Însă, au fost și oameni care și-au demonstrat nemulțumirea față de cei care sărbătoresc Unirea și față de autoritățile de la guvernare.

[1] <https://moldova.europalibera.org/a/noua-vizit%C4%83-a-pre%C8%99edintelui-dodon-la-moscova-%C8%99i-e%C8%99ecul-modific%C4%83rii-articolului-13-din-constitu%C8%99ie/29579608.html>

[2] <https://presedinte.md/presa/igor-dodon-identitatea-si-istoria-sint-pilonii-statalitatii-moldovenesti>

[3] <https://moldova.europalibera.org/a/valentina-ursu-in-dialog-cu-igor-dodon-partea-a-treia/29109939.html>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Grupul cunoscut sub numele de „Haiducii Moldovei”, care pledează pentru „menținerea unui stat moldovenesc independent”, au organizat pe 1 decembrie 2023 un protest în proximitatea biroului prezidențial. Acțiunea a fost desfășurată în contextul celebrării Zilei Naționale a României de către cei care sprijină unirea dintre Republica Moldova și România.

Despre acest eveniment au scris mai multe portale de știri, însă dintre toate s-au remarcat prin intenția de a dezinforma și a manipula opinia publică articolele publicate de ziarele „Komsomolskaya pravda v Moldove” și „Moldavskie Vedomosti”.

Despre asociația obștească „Haiducii”

Asociația obștească „Haiducii Moldovei” este cunoscută în special pentru manifestațiile pe care le organizează cu diferite ocazii, deseori în centrul capitalei. Mesajul lor transmis este unul alarmant, utilizând adesea istoria „moldovenilor” și patriotismul lor în scopuri politice. „Haiducii Moldovei” utilizează la manifestațiile lor unele simboluri istorice precum steagul Țării Moldovei. De asemenea, distorsionează faptele istorice în susținerea teoriei moldovenismului. Grupul a început a fi mai activ în 2023 și a organizat pe parcursul anului mai multe proteste, făcânduși astfel și aparițiile în presa afiliată Kremlinului.

Liderul grupului, Adrian Domentiu, este consilier în Consiliul local al orașului Cricova din partea Partidului Comuniștilor din Republica Moldova. Pe pagina sa de Facebook, acesta promovează intens valorile comuniste. Din postările pe care la face, este simțit dorul față „Moldova sovietică”, iar, pe lângă asta, mai este și un aprig luptător împotriva românismului și a unionismului, despre care vorbește nu doar în postările sale, dar și la diferite interviuri.

Despre afilierea politică a ziarelor

„Komsomolskaya pravda v Maldove” (Kp.md) este un portal informațional, cu rădăcini încă din perioada sovietică, iar după destrămarea Uniunii Sovietice, a continuat să funcționeze, extinzându-și acoperirea în țări post-sovietice, inclusiv în Republica Moldova. Politica editorială a portalului Kp.md este una pro-socialistă, pro-Federația Rusă, anti-UE și anti-românească[1].

„Komsomolskaya pravda v Maldove” face parte din „imperiul mediatic” a lui Ilan Șor din toamna anului 2023. Kp.md aparține „MEDIA CONTACT” S.R.L. așa cum este indicat în subsolul paginii web. Conform datelor publice din Registrul de stat, cu o cotă de 100% asociat al S.R.L. „МЕДИА ИНБЕКТ СЕРВИС”, Federația Rusă. Până în toamna anului 2023, acest ziar aparținea companiei „Exclusiv media” S.R.L., proprietarul căreia este Corneliu Furculiță, deputat în Parlamentul Republicii Moldova din partea Fracțiunii parlamentare a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor.

[1] <https://presscheck.md/review/5>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

„Moldavskie Vedomosti” este un ziar social-politic, privat și care nu face partizanat politic, se arată în rubrica „Editorial” a paginii web. Nu există urme clare ale afilierii politice a ziarului, însă, urmărind conținutul pe care îl publică pe pagina web[1], se observă tendința pro-rusă. Urmărind pagina de Facebook[2] a ziarului, este mult mai ușor de înțeles care este apartenența politică a portalului media. Publică sau distribuie zilnic postări care au tentă pro-rusă, postări care promovează nostalgia față de „Moldova sovietică”, etc..

Tehnicile de manipulare aplicate de paginile web ale ziarelor „Komsomolskaya pravda” și „Moldavskie vedomosti” în articolele despre evenimentele din 1 decembrie 2023

Ambele articole au fost scrise în limba rusă. Publicațiile „Komsomolskaya pravda” și „Moldavskie vedomosti” difuzează conținut exclusiv în limba rusă, adresându-se astfel unei audiențe specifice și furnizând informații adaptate acestui grup distinct de cititori.

Manipularea prin intermediul titlurilor: Titlurile pot fi manipulante pentru a influența emoțiile și percepțiile publicului. Alegerea cuvintelor și tonul pot fi utilizate pentru a crea o anumită atmosferă sau pentru a induce anumite concluzii. Atât articolul de la „Komsomolskaya pravda” cât și cel de la „Moldavskie Vedomosti” utilizează un titlu manipulator.

Articolul de la „Komsomolskaya pravda” este intitulat „Ultimul „haiduc” a venit la președinte: În centrul Chișinăului este un pichet împotriva unionismului, când toată elita moldovenească sărbătorește Ziua României”[3] (trad. din l. rusă). Plasarea expresiei „în centrul Chișinăului este un pichet împotriva unionismului”, înaintea menționării sărbătoririi Zilei Naționale a României, sugerează clar o ierarhie a importanței evenimentelor, prioritate având protestul organizat de „Haiduci”. Titlul își asumă o poziție clară, sugerând că protestul este asociat cu un „ultim haiduc” și că se desfășoară în timp ce „toată elita moldovenească” sărbătorește Ziua României. Aceasta indică o lipsă de neutralitate și are intenția clară de a influența cititorii într-o anumită direcție.

În cazul articolului de la „Moldavskie Vedomosti”, titlul „Haiducii: Țara este condusă de trădătorii Moldovei” [4](trad. Din l. Rusă) recurge la un limbaj emotiv, utilizând termenul „trădătorii Moldovei”. Această alegere de cuvinte poate stârni reacții intense și poate polariza opinia publică. Un titlu manipulator este caracterizat și de lipsa neutralității. Titlul articolului își asumă poziția de la început, fără a lăsa spațiu pentru varietate, perspective sau pentru prezentarea faptelor într-un mod echilibrat.

Folosirea unui limbaj care instigă la ură: Unele instituții de presă de astăzi utilizează un limbaj

[1] <http://www.evedomosti.md/about/editorial-office.html>

[2] <https://www.facebook.com/groups/moldvedomosti>

[3] <https://md.kp.media/online/news/5570273/>

[4] <http://www.evedomosti.md/news/gajduki-stranoj-rukovodyat-predateli-moldovy-video>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

care tinde să alimenteze polarizarea și să creeze conflicte în societate. Aceasta poate contribui la divizarea publicului și la crearea unor atitudini rigide față de evenimentele istorice.

În cazul articolului de la „Komsomolskaya pravda” este vizibil cum prin intermediul limbajului autorul insignă la ură față de președinta Republicii Moldova, „Maia Sandu duce o politică care este îndreptată împotriva poporului moldovenesc și bunăstării lui”. De asemenea, îi numește „secta Maiei Sandu” sau „Bunicile lui Sandu” pe participanții la manifestațiile dedicate sărbătorii naționale a României și Marea Unire, încercând astfel să denigreze imaginea celor care păstrează și promovează valorile românești. Autorul critică deschis autoritățile de la Chișinău: „Judecând după acțiunile autorităților, statul trebuie să nu fie desinestător și independent pentru a realiza unirea cu România în viitor”. De asemenea, îi menționează și pe deputații fracțiunii PAS, care au cetățenia României: „Toți cetățenii români aflați la putere celebrează sărbătoarea națională a țării vecine”, care la fel ca și „bunicile lui Sandu” sunt incluși în „secta Maiei Sandu”.

În cazul articolului de la „Moldavskie Vedomosti”, observăm cum autorul, prin intermediul limbajului, încearcă să justifice acțiunile grupului „Haiducii”, relatând despre cearta care a avut loc între participanții la protest și participanții la sărbătoarea unirii. Autorul subliniază că susținătorii unirii au ajuns „întâmplător” lângă Președenție unde a avut loc o confruntare verbală cu protestatarii. De fapt, prin evidențierea cuvântului „întâmplător”, autorul ne dă de înțeles că unioniștii s-au apropiat special de protestatarii pentru ai provoca. În schimb, autorul finalizează articolul cu ideea că după protest, „Haiducii” s-au deplasat în direcția Monumentului lui Ștefan cel Mare și Sfânt din centrul capitalei, unde erau adunați susținătorii unionismului. Cine pe cine provoacă?

Ambele articole instigă la ură contra populației băștinașe a Republicii Moldova și care aderă la identitatea și valorile naționale și culturale românești. Sugestia clară a ambelor articole, scrise în limba rusă, este că băștinașii care vorbesc limba română și nu-și ascund apartenența la valorile naționale și culturale românești sunt „trădători”, față de care articolele instigă la ostilitate.

Ziua de 1 Decembrie are o semnificație mare pentru poporul românesc. La această dată se sărbătorește nu doar unirea Transilvaniei cu România Mare, dar punctul final procesului de unificare al provinciilor românești la patria mamă, inclusiv a Basarabiei, care au fost primii care au dorit unirea. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române afirma într-un interviu „...la 1 decembrie noi nu sărbătorim doar unirea Transilvaniei cu România, ci unirea tuturor românilor din preajma noastră care rămăseseră în state străine și a basarabenilor, și a bucovinenilor, a ardelenilor și bănețenilor. Toate s-au petrecut în 1918. Punctul final a fost unirea Transilvaniei, care era o provincie înstrăinată de secole și care a venit mai greu la patria-mamă...”[1]

[1] <https://www.news.ro/cultura-media/istorici-despre-ziua-nationala-a-fost-momentul-unei-culmi-a-evolutiei-romanilor-acum-e-o-ocazie-pentru-politicieni-de-a-tine-discursuri-1922400101002016120816065762>

Concluzii și recomandări

În Republica Moldova, presa afiliată politic joacă un rol important în manipularea evenimentelor istorice în funcție de agenda și interesele politice ale proprietarilor sau a finanțatorilor. Manipularea informațiilor istorice poate influența opinia publică și poate servi scopurilor politice ale unui anumit partid sau grup de interese.

Câteva aspecte care pot fi luate în considerare în legătură cu acest fenomen. Controlul politic asupra presei: Dacă un partid politic, sau un grup de interese are control sau influență semnificativă asupra unor mijloace de comunicare, acestea pot prezenta evenimente istorice într-un mod care să favorizeze perspectivele sau ideologiile lor. Acest lucru poate include omisiuni de informații, selectarea subiectelor într-un mod partizan, sau interpretarea subiectelor în modul cel mai avantajos pentru aceștia.

Recomandare: Pentru a combate fenomenul afilierii politice a portalelor media, consider vitală susținerea presei independente, a outlet-urilor media independente și nonprofit. Prin materialul informațional produs de aceste organizații, se diversifică ansamblul mediatic, apar noi voci, noi opinii, care pot să contribuie la dezvoltarea gândirii critice printre consumatorii de conținut media. Consider că susținerea organizațiilor de fact-checking, la fel, este importantă pentru curățarea sistemului media din Republica Moldova. Aceste organizații pot contribui la păstrarea integrității jurnalismului prin identificarea de falsuri și promovarea intensă a acestora.

Manipularea contextului istoric: Alegerea și prezentarea selectivă a informațiilor pot duce la o distorsionare a contextului istoric. Prin prezentarea unor evenimente izolate sau ignorând aspecte importante, presa poate manipula percepția asupra unui anumit episod istoric.

Utilizarea limbajului și a retoricii: Presa afiliată politic poate utiliza un limbaj tendențios și o retorică, care să susțină agenda politică a proprietarilor sau a finanțatorilor. Etichetarea negativă sau pozitivă a unor evenimente, sau personalități, poate influența puternic percepția publică. Presa afiliată ex-Partidului „Șor” utilizează pe larg limbajul și retorica pentru a-i crea o imagine demnă de laudă lui Ilan Șor. Toată presa afiliată utilizează sursele de informare pentru a crea liderilor de partid imagine pozitivă mai ales în campaniile electorale.

Divizarea socială: Manipularea evenimentelor istorice poate fi folosită și pentru a crea sau accentua diviziunile sociale. Presa poate exploata evenimente din trecut pentru a sublinia diferențele etnice, culturale sau politice, alimentând astfel tensiunile în societate. Acest fenomen este foarte vizibil în Republica Moldova, unele portale de presa fac mult efort în divizarea societății, mai ales pe principiul de limbă, istorie, apartenență etnică etc. Dar, cel mai frecvent, cetățenii sunt împărțiți pe criteriul de limbă. Presa care publică în limba rusă este în mare parte manipulatorie și innstiignă la ură față de vorbitorii de limba română, lucru văzut mai mult în Transnistria și Găgăuzia, zone cu cei mai mulți vorbitori de limba rusă.

Cum manipulează unele persoane publice pe subiecte de securitate națională pentru a destabiliza opinia publică, înainte de alegeri. Studiu de caz pe subiectul „gaz la 10 lei”

autor Irina Bejan

Irina Bejan este directoare executivă a Centrului Regional de Dezvoltare Comunitară din raionul Cahul, coordonatoare a Centrului Comunitar Cahul, coordonare regională a Programului UPSHIFT Moldova, TEKEDU. Este participanta Programului de instruire/formare privind gândirea critică și alfabetizarea media, desfășurat în lunile mai-iunie 2023.

Anul 2023 a fost un an electoral, în care cetățenii Republicii Moldova au mers la secțiile de votare pentru a-și exercita dreptul la vot, dreptul de a alege, exprimându-și astfel voința politică în cadrul alegerilor locale generale. În contextul în care de mai bine de doi ani regiunea este zguduită de altercații sângeroase petrecute în statul vecin, am devenit o țintă predilectă a războiului hibrid informațional a statului agresor – Federația Rusă. În aceste condiții, alegerile locale au căpătat o conotație mult mai importantă.

Astfel, rezultatele alegerilor locale din anul trecut erau privite de către regimul de la Moscova ca o oportunitate de a spori influența partidelor susținute și finanțate prin diferite scheme de Kremlin. Miza fiind una foarte mare. Eforturile de a destabiliza opinia publică, de a accentua imaginea unor candidați politici aflați pe muchie de cuțit, au dus la stimularea dezinformării la cote maxime posibile.

Pe lângă stimularea multor campanii de distragere a atenției publicului de la problemele cu care se confruntă Republica Moldova, campaniile de dezinformare au exploatat insecuritatea cetățenilor speriați de prețurile mari la carburanți și resurse energetice, cât și de alte probleme sociale. Aceste circumstanțe au generat o predispoziție prielnică pentru lansarea unui nou fals în mediul online și anume: „gazul la 10 lei”.

Tentative de manipulare pe baza prețului gazului - tentative vechi în haine noi

Oligarhul fugar și ex-deputatul cu dosar penal, Ilan Șor, condamnat de către instanțele moldovenești la 7 ani și 6 luni de închisoare pentru cauzarea de daune materiale în proporții deosebit de mari prin înșelăciune, abuz de încredere și spălare de bani în proporții deosebit de mari, în scopul de a destabiliza situația din Republica Moldova, a promis anterior gaze la un preț

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

redus pentru locuitorii din orașul Orhei. La 25 aprilie 2023, el a postat[1], inclusiv pe canalul său de telegram, o declarație în care afirma că pe parcursul ultimelor luni ar fi fost desfășurate negocieri cu referire la un preț special pentru gazele naturale și energia electrică pentru regiunile „guvernaate de către ei”. [2] Atunci, Ilan Șor a început mesajul arătând cu degetul către guvernare care „multă vreme ne-au spus că este greu, imposibil și au găsit un milion de motive să nu deschidă piața rusă pentru producătorii agricoli moldoveni” și le garanta un tarif care va fi maximum 12 lei pentru gaze și nu mai mare de 1,5 lei pentru energia electrică și că va „putea extinde acest minunat proiect pe întreg teritoriul guvernat de către ex-Partidul Șor”. În contextul războiului dus de către Federația Rusă contra Ucrainei, el chiar a declarat în data de 5 august 2022, că se va adresa[3] Rusiei cu rugămintea de a asigura Republica Moldova cu gaze la preț accesibil și de a purta negocieri în acest sens”. În data de 16 septembrie 2022, pe pagina partidului pe care îl conducea la acea vreme, el a declarat[4] că va obține gaze ieftine pentru Orhei și că partea rusă este dispusă să desfășoare negocieri cu deputații din partea ex-Partidului „Șor” pentru ca Orheiul să beneficieze de gaze la un preț redus. Ulterior, deputații din partea ex-Partidului „Șor” (recunoscut neconstituțional pe 19.06.23[5]) și ai Partidului Comuniștilor din Republica Moldova, s-au întâlnit la Moscova cu președintele Comitetului pentru Relații Internaționale din cadrul Dumei de Stat al Rusiei, Leonid Slutski, și vicepreședintele aceleiași structuri, Dmitri Novikov[6]. După întâlnire, deputații moldoveni au declarat că au solicitat pentru Orhei gaze la prețuri reduse. La 23 septembrie 2022, pe pagina web a ex-partidului, apare discuția în formatul unei video conferințe cu președintele acestui Comitet, unde Șor a cerut prețuri reduse pentru gaze pentru „regiunea sa” și locuitorii altor regiuni din țară „dispuse pentru un dialog constructiv și de calitate”[7]. Această discuție a sugerat ideea că doar cetățenii din zonele unde sfera sa de influență va persista, vor beneficia de această reducere considerabilă de resurse energetice. Desigur, în contextul în care în iarna anului 2021-2022 gazul ajunsese la un preț mult peste posibilitățile cetățenilor, această promisiune a fost primită cu entuziasm și a creat valuri de recunoștință printre alegători. Doar că, în realitate, această promisiune nu a fost respectată, iar regiunea Orhei așa și nu a beneficiat de această reducere, învinuită fiind actuala guvernare.[8] Conform Hotărârii aprobate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE), în cadrul ședinței de vineri, 23 septembrie 2022, prețul a crescut față de cel anterior și nu exista nici o reducere pentru zona de influență a ex-Partidului Șor.[9]

Reacțiile autorităților la anunțurile publice

[1] <https://t.me/ilanshor/1890>

[2] <https://t.me/ilanshor/1890>

[3] <https://www.facebook.com/watch/?v=832717008105006&ref=sharing>

[4] <https://www.facebook.com/watch/?v=610470390455521&ref=sharing>

[5] <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/doc-judecatorii-cc-isi-argumenteaza-decizia-prin-care-partidul-sor-a-fost-declarat-neconstituțional-hotararea-integrala/>

[6] https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gujs0eWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts

[7] https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gujs0eWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts

[8] https://www.ipn.md/ro/ministrul-energiei-despre-gazul-cu-10-lei-promisiuni-false-7965_1100780.html

[9] <https://www.zdg.md/stiri/stiri-economice/vom-achita-peste-29-de-lei-pentru-un-metru-cub-de-gaze-naturale-noul-tarif-intra-in-vigoare-de-la-1-octombrie/>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

Imediat după anunțul făcut în presă precum cum că prețul gazului ar putea coborî la 10 lei, reacțiile autorităților nu au întârziat să apară. Spre exemplu, Victor Parlicov, ministrul energiei a declarat „că bașcanul Găgăuziei, împreună cu Ilan Șor, lansează promisiuni false, care e clar că nu pot fi realizate”. Potrivit lui, „anunțul privind livrarea gazului la preț de 10 lei a fost o dorință de a bulversa societatea înainte de alegeri pentru a lua un scor mai mare”. La fel, că „s-a urmărit provocarea autorităților, pe care mai apoi să le acuze pentru propriul eșec.”[1] În declarațiile sale din 7 noiembrie[2] 2023, în cadrul conferinței de presă, organizată împreună cu directorul ANRE, Alexandru Ursu și directorul Moldovagaz, Vadim Ceban, ministrul a enunțat că „cei care anunță livrarea gazului la astfel de prețuri „nu sunt furnizori de gaz, dar furnizori de știri”. Tot el a adăugat că „Mai întâi au livrat în aprilie știrea că aduc gaz la 12 lei până în octombrie, în octombrie au zis 10 lei, acuș o sa vedem ce o să zică în noiembrie. (...) Faceți vă rog diferența între furnizorii de gaz și cei de știri. Sunt absolut sigur că intenția acestor oameni nu este de a livra gaze, ei nu pot livra gaze. (...) Utilizează licența la furnizarea gazului ca patentă politică. (...) Oameni buni, acolo e atâta de lucru, eu nu văd rezultate.”În cadrul emisiunii „Alternativa” de la TV8, ministrul a spus că „În aprilie, Ilan Șor a declarat că are un acord cu Rusia privind furnizarea de gaze ieftine. Ce l-a împiedicat să se ocupe de livrări începând din aprilie până în sezonul rece, în loc să înceapă să strige înainte de alegeri: „Acum îi vom rupe pe toți, acum le vom oferi tuturor gaze ieftine?” „Un politician vine înainte de alegeri și declară că are gaze pentru popor. În primul rând, politicienii nu furnizează gaze. În al doilea rând, nu există un consumator ca „Autonomia Găgăuză”. Fiecare consumator trebuie să scrie o cerere corespunzătoare individuală. A trecut 10 noiembrie și toate acestea s-au stins undeva. Au fost multe promisiuni publice înainte de alegeri, dar nicio declarație a consumatorilor”, a punctat Parlicov.[3] Ministrul a afirmat că în cazul în care această situație ar fi posibilă, Moldovagaz ar trebui să recepționeze în jur de o sută de mii de cereri de schimbare a furnizorului până vineri, 10 noiembrie 2023. Potrivit legislației, astfel de solicitări se depun în termen de 20 de zile până la schimbarea furnizorului de gaz.

Cazul gazului „la zece lei” între mit și realitate. *Cum a început totul?*

La 31 octombrie 2023, noua bașcană a Găgăuziei, Evghenia Guțul, declara că locuitorii autonomiei Găgăuze vor beneficia[4] de gaze naturale la tariful de 10 lei pentru un metru cub. Într-un video publicat[5] pe pagina sa de Facebook, stipula că „o companie turcă a semnat un contract cu un mare comerciant european pentru a cumpăra gaz direct din sistemul european de alimentare cu gaze. Compania turcă, la rândul ei, a semnat un contract cu un operator licențiat din Republica Moldova pentru a livra acest gaz la preț special. „Continuăm să negociem pentru a

[1] https://www.ipn.md/ro/ministrul-energiei-despre-gazul-cu-10-lei-promisiuni-false-7965_1100780.html

[2] <https://agora.md/2023/11/07/parlicov-despre-promisiunile-lui-sor-cu-privire-la-livrarea-gazului-la-10-lei-metru-cub-in-gagauzia-taraclia-si-orhei-intentia-nu-e-sa-livreze-gaz>

[3] <https://tv8.md/2023/25/11/video-parlicov-despre-gazul-de-10-lei-promis-de-gutul-multe-promisiuni-inainte-de-alegeri-toate-s-au-stins-undeva/245217>

[4] <https://t.me/evgheniagutul/1524>

[5] <https://www.facebook.com/watch/?v=851881659726052&ref=sharing>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

ajuta atât vecinul nostru bun – regiunea Taraclia, cât și prietenii noștri din regiunea Orhei”[1]”, se spunea în mesaj, prin care s-a încercat manipularea și a altor regiuni simpatizante ex-partidului fugarului Ilan Șor.

De remarcat este că aceste declarații au venit la o lună după ce a fost semnat contractul dintre compania moldovenească East Gas Energy Trading SRL (EGET) și Botaș din Turcia privind livrarea de gaze[2]. Un acord care a stârnit multe semne de întrebare și despre care, fiind studiat de diferiți experți, s-a constatat că a fost o încercare de a legaliza importul de gaze din Federația Rusă, prin intermediul unor companii dubioase și nesigure.

La sfârșitul lui septembrie 2023, EGET, o firmă fără vreo activitate economică notabilă de la fondarea ei, în aprilie 2020, a fost aleasă de către compania de stat turcească, Petroleum Pipeline Corporation (BOTAŞ), pentru a semna un contract de livrare a gazelor naturale în Republica Moldova, începând cu 1 octombrie 2023. Dacă e să analizăm materialele din mediul online, cât și investigațiile jurnaliștilor, cum ar fi de la rise.md,[3] se observă că această companie este afiliată unor oameni sub influența fostului partid codus de către Vlad Plahotniuc și a lui Șor, în care au fost implicați și angajați ai S.A. Moldovagaz, care au confirmat faptul că deși compania EGET a prezentat că gazul de la Botaș provine în proporție de 95 la sută de la furnizări din SUA, Asia, Franța, Germania, Italia, Spania etc., persoana interpusă de către democrați, cu studii la Moscova, angajată la Moldovagaz, susține contrariul. Nicolai Gaborac, fiul lui Mykola Gaborak, figura în lista persoanelor suspectate de afiliere cu Vladimir Plahotniuc, cu studii la Moscova, și care a semnat contractul EGET, în locul administratorului companiei cu firma turcească, a confirmat că la BOTAŞ „unde va 20-25% din gazul care vine la ei este din Federația Rusă. Ei au făcut o concretizare că acesta (gazul rusesc – n.r.) este pentru piața internă. Iar dacă intră în țeară, nu se amestecă cu cel de o altă proveniență? Aceasta este mai mult o speculație pentru politicieni. Unica ce este tabu este gazul iranian, care nu poate fi acceptat. Noi chiar am cerut un certificat de proveniență, dar BOTAŞ ne-a spus că nu pot oferi, pentru că nu sunt producători, ci doar traderi”.

Este importantă această descriere a uneia dintre tentativele de legiferare a gazului rusesc pe teritoriul Republicii Moldova. În contextul în care mai departe s-a petrecut scandalul cu „gazul de 10 lei”.

Declarații electorale despre prețurile pentru gaze

La 7 noiembrie 2023, la două zile după alegerile generale locale, guvernatoarea Găgăuziei a anunțat că „s-a făcut prima plată de 3,5 milioane de euro pentru gaz la preț redus! Contractul pe

[1] <https://www.facebook.com/watch/?v=851881659726052&ref=sharing>

[2] <https://www.rise.md/articol/unde-este-gazul-contractat-de-la-turci/>

[3] <https://www.rise.md/articol/unde-este-gazul-contractat-de-la-turci/>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

I-am încheiat cu firme din Turcia și Germania este absolut real, transparent și funcțional. De la 1 decembrie, așa cum am promis, locuitorii autonomiei noastre vor putea primi gaze naturale în locuințe la prețul de 10 lei. Am coordonat cu compania NORDGAZ FURNIZARE SRL deschiderea la Comrat a unui birou care să contribuie la trecerea consumatorilor la noul furnizor”, spunea Evghenia Guțul.

Deja într-o conferință, la care a participat bașcana Găgăuziei și un reprezentant al companiei NORDGAZ FURNIZARE, Alexandru Grosu, cu care s-a semnat contractul[1], s-au anunțat „care sunt pașii necesari care trebuie întreprinși pentru a primi gazul la prețul special”. Caracterul politic al declarațiilor acestor două persoane a constatat în promisiunea de a repartiza acest „gaz la 10 lei” și altor regiuni „dacă li se va permite”. Această aluzie a fost, probabil, aruncată pentru a sublinia posibilele opuneri din partea guvernării cu care se află în opoziție. De menționat este că TV8[2], într-un material publicat în data de 1 decembrie, a arătat cu dovezi faptul că Nordgaz Furnizare SRL aparține doar de câteva luni avocatului Alexandru Grosu, cel care a reprezentat interesele companiei Horus Energy, partenerul celor de la „Silovîe Mașini” din Rusia, companie aflată sub sancțiuni internaționale. Horus Energy a fost în centrul mai multor scandaluri publice în ultimul an, toate legate de aprovizionarea cu tehnică de la „Silovîe Mașini” pentru compania de stat Termoelectrica, care după investiții majore a rămas cu banii aruncați în vânt din cauza unor servicii de reparație necalitative ce au adus daune enorme sistemului energetic, care și așa era presat de către prețul mare la gaz. Grosu ajunge administrator și beneficiar principal al Nordgaz Furnizare cu câteva zile înainte de anunțul Evgheniei Guțul despre gazul ieftin.[3]

Nu putem să nu menționăm că acest joc politic cu „gazul la 10 lei” s-a acutizat când „Nordgaz Furnizare” i-a cerut președintei Maia Sandu și premierului Dorin Recean asistență și susținere la încheierea acordurilor de distribuție a gazelor naturale pe teritoriul țării. O scrisoare în acest sens, semnată de către Alexander Grosu, ar fi fost expediată pe 13 noiembrie în adresa conducerii țării. „Am făcut un apel către reprezentanții celor mai înalte organe executive ale puterii de stat ale Republicii Moldova cu cererea de a susține compania noastră în încheierea de acorduri cu operatorii tuturor rețelelor de distribuție a gazelor naturale de pe teritoriul Republicii Moldova, precum și pentru eliminarea barierelor care limitează capacitatea consumatorilor de a schimba furnizorii și de a bloca intrarea de noi furnizori pe piața energetică a țării”, se arată în textul declarației.[4]

Pe 9 noiembrie 2023, șeful Moldovagaz, Vadim Ceban, a declarat pentru NewsMaker că compania așa și nu a recepționat vreo cerere din partea consumatorilor care să solicite trecerea

[1] https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=310633338580274

[2] <https://tv8.md/2023/01/12/video-misterul-gazului-de-10-lei-schema-cu-firme-din-turcia-si-germania-care-camufiau-livrari-din-rusia-legatura-cu-ianukovici/245317>

[3] <https://tv8.md/2023/01/12/video-misterul-gazului-de-10-lei-schema-cu-firme-din-turcia-si-germania-care-camufiau-livrari-din-rusia-legatura-cu-ianukovici/245317>

[4] <https://newsmaker.md/ro/furnizorul-care-s-a-angajat-sa-livreze-gaz-la-pret-special-deocamdata-inexistent-apel-la-conducerea-tarii-ajutati-ne/>

la un alt furnizor – condiție care urma să fie îndeplinită obligatoriu până pe 10 noiembrie 2023, pentru ca Guțul și Șor să fi putut să livreze gazul promis din 1 decembrie, așa cum au spus. Și ministrul Energiei, Victor Parlicov, a comentat pe 13 noiembrie situația. Oficialul a declarat că echipa oligarhului fugar Ilan Șor ar furniza doar știri, iar gazul pe care îl promite, de fapt, nu ar exista.[1]

În data de 4 decembrie, 2023, firma și-a deschis un birou la Comrat pentru a primi cereri pentru „gazul cu 10 lei”, deși NordGaz susținea că are deja aproximativ șase mii de cereri (unele surse arată puțin peste 5000). Dar gazul așa și nu a ajuns în Găgăuzia. În reacție oligarhul fugar Șor a dat vina în acest sens pe Moldovagaz.[2]

Care sunt companiile implicate în semnarea acestor contracte?

Pentru a fi mai veridică, bașacana Găgăuziei a făcut public „potențialul” contract semnat în ziua primelor declarații publice privind acest preț redus la gaz. Contractul semnat la Istanbul avea în calitate de furnizor compania turcă ZEN SOLAR ENERJİ SANAYİ TİCARET LİMİTED SİRKETİ, iar din partea Republicii Moldova cumpărătorul este NORDGAZ FURNIZARE.[3]

Conform actelor, compania moldovenească semnatară a contractului este NORDGAZ FURNIZARE, ce are înregistrare la Bălți. Directorul acesteia, fiind recent aprobat, a fost desemnat Alexandr Grosu, persoana care a și semnat contractul în cauză. Din numele companiei din Turcia, contractul privind furnizarea gazelor a fost semnat de către Çağdaş Avci. În calitate de trader european este indicată compania germană Gas and Electricity Trading GmbH.

Numeroase investigații au arătat că aceste companii sunt suficient de dubioase, au site-uri care arată o cu totul altă direcție de activitate, sunt afiliate unor importanți oameni de afaceri afiliați oligarhilor ucraineni, ruși, și celor autohtoni.[4] De exemplu, compania turcă își desfășoară activitatea în domeniul furnizării pieselor pentru reparație și modernizare a echipamentelor industriale și a componentelor pentru industria constructoare de mașini, tehnică electronică. Conexiunea sa cu domeniul gazelor naturale ține doar de un aspect: compania furnizează echipamente pentru extracția de țiței și gaze naturale, precum și materiale de construcție.

Nu pot fi găsite nici informații despre experiența companiei în domeniul achiziției gazelor naturale, despre fondatorul și directorul acesteia. Nu există date de contact, licența firmei sau despre partenerii acesteia. La secțiunea „Despre noi” de pe site, unde ar trebui să fie indicate

[1] https://www.ipn.md/ro/ministrul-energiei-despre-gazul-cu-10-lei-promisiuni-false-7965_1100780.html

[2] <https://stiripesurse.md/gazul-de-10-lei-promis-de-sor-nu-a-ajuns-in-gagauzia/>

[3] <https://alerta.md/gutul-a-prezentat-contractele-de-pe-1-decembrie-oamenii-din-gagauzia-taraclia-si-orhei-vor-achita-10-lei-pentru-un-metru-cub-de-gaze/>

[4] https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gujs0eWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

toate aceste informații, sunt enumerate doar mărfurile pe care le propune respectiva companie.

La adresa firmei indicată pe site se află un bloc de locuit, situat în Antalya (Turcia). Utilizând și alte instrumente de căutare, precum platforme informaționale importante, despre această companie, nu se găsește mai nimic, deci nu se poate încadra din start în categoria „companiilor mari și de valoare” cum a fost enunțată de reprezentanții oligarhului moldovean.

Mai nou, unele investigații au demonstrat că această companie nici măcar nu este înregistrată conform legislației din Turcia, în registrul comercial de pe lângă Camera de Comerț și Industrie, supravegheată de către Ministerul Comerțului. Portalul stopfals.md a descoperit că această companie lipsește din registrul de stat.[1]

Pe Internet practic nu există informații nici despre compania germană Gas and Electricity Trading GmbH, numită de Evghenia Guțul „un important trader european”. Din registrele publice este clar că această firmă este înregistrată într-un bloc de locuințe din Heidelberg (Germania). Capitalul social al companiei constituie €25 de mii, iar directorul executiv al acesteia este Nataliya Frenkel.

O altă investigație, marca tv8.md, a demonstrat că și compania germană nu este de încredere[2], iar procesul de investigație adus la mai multe descoperiri cum ar fi relația indirectă a companiei cu fostul președinte fugar din Ucraina, Ianucovici[3].

Mai mulți activiști, politicieni, experți și reprezentanți mass-media, au venit cu suficiente dovezi cum că acesta de fapt nici nu este un contract, ci doar o confirmare a unui contract mai amplu. Printre exponenți a fost Sergiu Tofilat, care pentru mai multe portaluri, inclusiv stop.fals, a confirmat aceasta.[4]

Unde este adevărul?

Potrivit autorităților, există cel puțin câțiva itemi care trebuie subliniați:

Orice firmă care vrea să livreze gaz trebuie să aibă licență. În cazul companiei NordGaz, conform declarațiilor bașcanei, are licență până în 2045[5]. Din datele publicate pe portalul ANRE la

[1] [https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gu\]soeWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts](https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gu]soeWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts)

[2] <https://tv8.md/2023/01/12/video-misterul-gazului-de-10-lei-schema-cu-firme-din-turcia-si-germania-care-camufiau-livrari-din-rusia-legatura-cu-ianukovici/245317>

[3] <https://tv8.md/2023/27/11/video-cutia-neagra-plus-cine-se-afla-in-spatele-gazului-ieftin-promis-de-sor-planul-ascuns-pus-la-cale/245137>

[4] [https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gu\]soeWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts](https://stopfals.md/ro/article/sor-a-promis-gagauziei-gaze-naturale-cu-10-lei-este-oare-posibil-180864?fbclid=IwAR253ssUmbXWmIr4n026xhwM8CwF_gu]soeWEB07XSDf5AGYIW0N_XLT6ts)

[5] <https://www.nordgaz-furnizare.md/licenses.html>

Proiectul „Sprijinirea gândirii critice și rezistența la dezinformare în Republica Moldova”

finele anului 2023, se declară că în cadrul ședinței Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică[1], companiei i-a fost suspendată totuși licența pentru trei luni.[2] La baza deciziei stă scrisoarea din partea SRL „Vestmoltransgaz”, care a informat instituția că deși furnizorul Nordgaz încă nu dispune de cantități de gaze injectate sau rezervate în sistemul național al gazelor naturale, acesta a început livrarea neautorizată a gazelor naturale către consumatorii săi, extrăgând volumele din sistemul gazier al Republicii Moldova;

Pentru a distribui gaze naturale este nevoie de un contract. Contractul prezentat de către bașcană trebuie să fie acoperit și cu un contract privind distribuirea gazelor naturale, adică privind furnizarea gazelor naturale direct la contorul consumatorilor. Inițial în regiunea autonomă contractul urma să fie semnat de către „Gagauz-Gaz”;

Pentru a schimba furnizorul, este nevoie de o cerere adresată către „Moldovagaz”. Conform informațiilor din mass-media, doar o singură persoană a semnat cererea și este directorul NordGaz.

Concluzii

Dat fiind faptul că aceste declarații ale bașcanei, privind procurarea „gazului cu 10 lei” au apărut în spațiul media anume înainte de alegeri și au fost preluate de către oligarhul fugar și alți afiliați ai ex-Partidului Șor, iar în final nu doar că nu au reușit să conecteze legal vreun consumator, dar nici măcar să parcurgă traseul legal pentru a ajunge la contoare, putem afirma că aceste declarații au fost fumigene, aruncate să influențeze atât alegerile locale generale, cât și starea emoțională a cetățenilor care fiind victime zilnice ale unui război hibrid, cu garanții de securitate reduse, sunt mai ușor de influențat și dezinformați. Contextul mesajului politicianilor sus numiți, precum că doar cei care vor susține partidul la alegeri, precum ar fi Orheiul și Taraclia, cât și Găgăuzia în ansamblu, vor beneficia de acest gaz ieftin, ne demonstrează că declarațiile sunt doar politice, neasumate. Șor și afiliații săi nu sunt la primele promisiuni electorale care nu au fost realizate. În portofoliul său au fost și promisiuni nerealizate și deja uitate, cum ar fi aceea de a da câte o mie de lei bătrânilor, capital matern de 10 000, ”profesorii vor fi remunerați ca BANCHERII, iar bancherii - ca profesorii”[3] transport public gratuit, crearea NORDLand etc. [4]

[1] https://anre.md/registru-hotararilor-consiliului-de-administrare-al-anre-3-358?decision_number=&month=&year=2023&title=NordGaz&type=1

[2] <https://agora.md/2023/12/22/compania-care-promitea-gaz-cu-10-lei-pentru-gagauzia-a-ramas-fara-licenta-pentru-trei-luni-a-inceput-livrarea-neautorizata>

[3] <https://www.ziarulnational.md/promisiunea-lui-ilan-sor-profesorii-vor-fi-remunerati-ca-bancherii-iar-bancherii-ca-profesorii/>

[4] <https://alerta.md/ilan-sor-a-facut-un-sir-de-promisiuni-baltenilor-in-schimb-cere-votul-locuitorilor-pentru-arina-corsicova/>